

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.052 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «Правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні» за спеціальністю 081 «Право» 27 травня 2022 року.

Кульчицький Тарас Русланович, 06.10.1993 року народження, громадянин України, освіта повна вища. У 2015 році закінчив Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка та здобув ступінь магістра за спеціальністю «Історія» та отримав кваліфікацію магістра історії, викладача історії; у 2016 році закінчив Тернопільський національний економічний університет та здобув ступінь магістра за спеціальністю «Управління фінансово-економічною безпекою» та отримав кваліфікацію магістра з управління фінансово-економічною безпекою.

З 09.2016 по 09.2020 року навчався в аспірантурі кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка (заочна форма навчання).

Працює у Благодійному фонді «Право на захист» та бере участь у реалізації проекту «Забезпечення захисту прав та юридична допомога внутрішньо переміщеним особам та таким, що постраждали від конфлікту на сході України» за угодою з Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців в Україні на посаді керуючого волонтерським центром з 2022 року до цього часу.

Дисертацію виконано на кафедрі соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Бурак Володимир Ярославович**, доктор юридичних наук, доцент кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів.

Здобувач має 21 наукову публікацію за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 монографію, 2 публікації які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Кульчицький Т. Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Науково-практичний журнал «Адміністративне право і процес»*. 2017. № 1. С. 51-57.

2. Кульчицький Т. Р. Права зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб у сфері пенсійного забезпечення в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету серія право*. 2018. Випуск 51. Т.1. С. 142-147.

3. Кульчицький Т. Р. Особливості регулювання правових проблем

соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. 2018. Випуск 46. С.141- 153.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Пилипенко Пилип Данилович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, без зауважень.

2. Синчук Світлана Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, надала позитивний відгук із зауваженнями рекомендаційного характеру:

1. З огляду на практичні проблеми, дисертанту варто було б детальніше проаналізувати систему гарантій державної та муніципальної підтримки реалізації внутрішньо переміщеними особами права на житло.

2. Пропозиції здобувача щодо удосконалення юридичного механізму соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні, висловлені в роботі, варто було б систематизувати у вигляді «Дорожньої карти внутрішньо переміщених осіб в Україні».

3. Рим Олена Михайлівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, надала позитивний відгук із зауваженнями рекомендаційного характеру:

1. Дисертанту необхідно було б детальніше обґрунтувати вплив соціальних ризиків на реалізацію послуги соціальної інтеграції та реінтеграції як виду соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні.

2. У дисертаційному дослідженні трапляються певні неточності стилістичного характеру.

4. Шумило Михайло Миколайович, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник керівника департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду, начальник правового управління Касаційного цивільного суду, надав позитивний відгук із зауваженнями уточнюючого характеру:

1. Автором дано визначення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб як системи державних, територіальних та недержавних організаційно-правових заходів законодавчо-обов'язкового чи добровільного характеру, які застосовуються з метою задоволення соціальних потреб осіб, зумовлених обставинами, передбаченими Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», та спрямовані на ефективну інтеграцію цих осіб за новим місцем проживання, а також створення умов для забезпечення їм гідного рівня життя (С. 23). Таке визначення містить у собі низку недоліків і внутрішніх суперечностей. Так, автор розмежовує соціальний захист ВПО на три рівні: державний, територіальний та недержавний. Таке розмежування потребує додаткового пояснення, про що йдеться, коли виокремлюються територіальні

організаційно-правові заходи? Якщо йдеться про локальне правове регулювання, яке твориться органами місцевого самоврядування, то варто тоді термінологічно скорегувати визначення. Дискусійною є пропозиція про включення до системи соціального захисту ВПО недержавних організаційно-правових заходів (хто є суб'єктом правотворення?) добровільного характеру. Соціальний захист є публічною галуззю права, оскільки суб'єкти галузі є соціально-вразливими категоріями, які не можуть залишитися без опіки держави. Все інше, це добродійність, яка не має жодного стосунку до предмета галузі, не регулюється державою, а отже, не може бути елементом соціального захисту *a priori*. Тому вважаємо, що у цьому контексті простежується і методологічна помилка, яка потребує виправлення. Крім цього, в самому тексті дисертації автор не розкриває недержавний рівень соціального захисту. Потребує додаткового пояснення, що автор розуміє під терміном «соціальні потреби»?

2. Досліджуючи корпус правових норм, автор робить неочікуваний висновок, що велика кількість нормативно-правових актів, що встановлюють різні умови та різний порядок надання соціальних виплат лише ускладнює правозастосування. Тому з метою підвищення ефективності юридичного механізму забезпечення внутрішньо переміщених осіб нестраховими соціальними виплатами, пропонуємо прийняти єдиний нормативно-правовий акт - Порядок, в якому передбачити всі види таких виплат, правові підстави, умови й процедуру отримання, зобов'язаних суб'єктів та відповідальність (С. 22, 64, 170). Система законодавства соціального захисту дійсно є розгалуженою, і очевидно давно потребує інкорпорації у формі кодифікації. Натомість автор пропонує здійснити інкорпорацію шляхом ухвалення підзаконного акту: Порядку. Така пропозиція викликає подивування і вирішує проблему розпорошення правових норм тільки частково, отже є необхідність додаткового пояснення такого кроку і його ефективності та доцільності.

3. У роботі обстоюється думка, що з метою врахування особливих обставин, у яких опинились внутрішньо переміщені особи та забезпечення їм належного соціального захисту, необхідно законодавчо закріпити право такої особи підтверджувати факт спільного проживання з померлим годувальником довідкою про реєстрацію місця проживання до факту їхнього внутрішнього переміщення (С. 97, 170). Встановлення фактів, що мають юридичне значення здійснюється в межах окремого провадження судом. Встановлення факту спільного проживання має низку правових наслідків для спадкових, сімейних та інших відносин. На нашу думку, запровадження спрощеної адміністративної процедури встановлення факту спільно проживання для одних відносин і збереження судової процедури для інших є нелогічним. Встановлення одного і того ж факту не може встановлюватись у різний спосіб. Крім цього, довідка про реєстрацію (ще необхідно з'ясувати, хто цю довідку має видати, якщо особа не може знаходитися в місці свого попереднього проживання) не є безумовною підставою вважати, що особи спільно проживали,

вели спільно господарство тощо, усе це потребує доказування заявником. Тому така пропозиція є сумнівною.

4. Досліджуючи питання реалізації ВПО права на житло автор пропонує Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» доповнити окремою статтею, де передбачити всі форми реалізації права внутрішньо переміщених осіб на житло соціального призначення чи на житло відповідно до Житлового кодексу України: тимчасове та постійне житло, соціальне житло, соціальні гуртожитки, соціальні готелі, соціальний найм житла приватного сектора тощо. Тут також варто вказати форми державної підтримки (забезпечення, створення умов для самостійного набуття, законодавчі пільги тощо) реалізації права внутрішньо переміщених осіб на житло (С. 150, 172). Зазначена пропозиція не враховує цілу низку факторів, по-перше, закріплення окремою статтею права ВПО суперечить законодавчій техніці, оскільки за такою логікою, право на житло усіх суб'єктів, які мають право на забезпечення житлом, має бути закріплене на рівні спеціальних законів. Необхідно дати відповідь на питання, яка у цьому об'єктивна доцільність і яким чином це закріплення сприятиме реалізації ВПО права на житло? По-друге, викликає подивування, що автор покликається на Житловий кодекс, сфера дії якого врегульовувати відносини приватної власності на житло, натомість право на житло для ВПО перебуває у площині соціального житла, яке особа отримує відповідно до норм публічного права.

5. Мокрицька Наталя Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, надала позитивний відгук із зауваженнями дискусійного характеру:

1. Акцентуючи увагу на відповідності правових підстав встановлення факту внутрішнього переміщення особи Керівним принципам ООН з питань внутрішнього переміщення, автор водночас цим дещо звужує межі дослідженої термінології, залишаючи поза увагою термінологічні аспекти причин, що змушують людину залишити або покинути своє місце проживання. Серед них законодавцем вживається таке поняття як «збройний конфлікт». Аналізуючи положення Закону України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-XII та Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII можна зробити висновок, що збройний конфлікт і війна є окремі форми військового конфлікту. Визначення, які наводить законодавець не дають змоги чітко вивести ознаки цього явища. Ба більше, Закон України «Про оборону України» використовує ще поняття збройна агресія, і не лише визначає поняття, але і подає перелік дій, що вважаються збройною агресією проти України. З огляду на вищевикладене, керуючись чинним військовим законодавством, вважаємо, що причиною, що змушує людину залишити або покинути своє місце проживання є власне період відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту. В такий спосіб можна охопити правовим полем такі явища як руйнування під час війни та перебування території місця проживання під регулярним бомбардуванням.

2. У роботі, зокрема у підрозділі 3.1 здобувач пропонує низку новацій, які б посилили соціальний захист внутрішньо переміщених осіб у правовідносинах зайнятості. У контексті зроблених висновків автор зазначає, що підвищення гарантій у працевлаштуванні внутрішньо переміщених осіб можна забезпечити шляхом законодавчого закріплення обов'язку індивідуального супроводу безробітних під час працевлаштування та протягом визначеного періоду після працевлаштування, а також підвищення відповідальності працівників державної служби зайнятості та особи, яка працевлаштовується, за досягнення результату. Водночас не проаналізовано Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці, який затверджений наказом Мінсоцполітики України від 21.09.2016 р. № 1044 та є єдиним нормативно-правовим актом, що регулює означене коло правовідносин. Тут, у п. 4 передбачено, що отримувачем цієї соціальної послуги є особа, яка перебуває у складних життєвих обставинах, не здатна на рівних умовах конкурувати на ринку праці та потребує соціальної послуги або отримує її. Водночас, видається, цікавою була б викладена у роботі авторська позиція щодо можливості застосування Державного стандарту соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці до вільно переміщених осіб з огляду на те, що ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення» не відносить їх до категорій громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці.

3. Одним із видів соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб дисертант обґрунтовано вважає комплексну тимчасову соціальну послугу соціальної інтеграції та реінтеграції, що, за викладеною тезою автора, потребує приведення у відповідність між собою положення Державного стандарту соціальної послуги щодо соціальної інтеграції та реінтеграції бездомних осіб та Класифікатора соціальних послуг щодо видів соціальних послуг, які формують зміст соціальної послуги соціальної інтеграції. (С. 163). Водночас автор також пропонує окремо затвердити Державний стандарт послуги соціальної інтеграції та реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, в якому визначити її суб'єктів, зміст, умови та порядок надання, а також показники та критерії якості, процедуру оцінювання. Також, у взаємозв'язку з цим, у роботі аналізується досвід Польщі щодо участі груп самопомоги та волонтерських груп. (С. 167-168). Як видається, можна було б продовжити розвивати цю наукову думку у напрямку визначення умов та порядку участі спеціальних суб'єктів, що повинні відповідати за організацію та здійснення процесу добровільного переселення, інтеграцію (реінтеграцію) та повернення вільно переміщених осіб. Наприклад, за законодавством Хорватії діє спеціальний Регіональний центр, Голова якого призначає керівника з числа переміщених осіб. Така особа дає відповіді на запити переміщених осіб щодо умов проживання, якості їжі та інших предметів першої необхідності, а також координує та керує діяльністю переміщених осіб з метою самоорганізації в таборі. Керівник групи співпрацює з обласним центром, центром соціальної роботи, гуманітарними організаціями з метою забезпечення допомоги переміщеним особам.

Проте висловлені зауваження не торкаються концептуальних положень дисертаційного дослідження, у своїй більшості стосуються дискусійних проблем і в певній мірі носять характер побажань та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та на її наукову цінність.

Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад в юридичну науку. Про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення свідчить актуальність обраної тематики, чіткість та послідовність викладеного матеріалу, обґрунтованість наукових висновків.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційне дослідження **Кульчицького Тараса Руслановича** на тему **«Правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні»** є самостійною та ґрунтовною науковою працею, у якій подано комплексне дослідження такого спеціального суб'єкта права соціального захисту, як внутрішньо переміщена особа, і укладені рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні. Вагомим є те, що дослідження проблем правового статусу внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта соціального захисту значною мірою ґрунтуються на основі вивчення правозастосовної практики у сфері соціально-забезпечувальних правовідносин, що робить емпіричну базу цього дисертаційного дослідження особливо актуальною.

При написанні дисертаційної роботи автором дотримано принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у юридичній науці. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів дослідження забезпечуються застосуванням дисертантом системно-структурного, структурно-функціонального, статистичного, порівняльного, формально-юридичного методів. Отримані результати розширюють, узагальнюють і доповнюють теоретичні та методичні аспекти дослідження проблеми правового регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Результати досліджень пропонуємо використовувати у науковій сфері для подальших досліджень проблем правового статусу вільно переміщених осіб у сфері соціального захисту в Україні; правотворчості – під час підготовки змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів, які регулюють встановлення гарантій дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб; у правозастосуванні – роботодавцями з метою виконання своїх обов'язків щодо соціального захисту вільно переміщених осіб, органами державного нагляду й контролю за дотриманням законодавства про працю, а також судами під час вирішення спорів; освітньому процесі у закладах вищої освіти – під час вивчення та викладання навчальних дисциплін «Трудове право», «Право соціального забезпечення» та спецкурсів.

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, **Кульчицький Тарас Русланович**, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

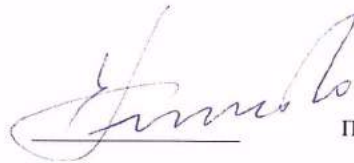
Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.052 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Кульчицькому Тарасу Руслановичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.052

проф. Пилипенко П.Д.

